

Vážený pán
Ján Horecký
minister školstva, vedy, výskumu a športu SR

MŠVVaŠ SR
Stromová 1, 813 30 Bratislava
kami@minedu.sk

Bratislava, 27. 04. 2023

Vec: Výzva k odbornému dialógu s cieľom nastavenia systémového riešenia financovania škôl a školských zariadení

Vážený pán minister,

ako skupina 7 dolupodpísaných predstaviteľov profesijných organizácií pôsobiacich v oblasti školstva a vzdelávania, ktorí zastupujú štátne aj neštátne materské školy, základné školy, stredné školy, základné umelecké školy a školské zariadenia, **Vás vyzývame k iniciovaniu a odbornému zastrešiu odpolitizovaného procesu nastavenia komplexného systémového riešenia financovania škôl a školských zariadení. Pripomíname, že ide o jeden z cieľov Programového vyhlásenia vlády, ktorý následne čiastkovo riešia aj ďalšie strategické vládne dokumenty¹**. K naliehavosti zodpovedného a odborného riešenia tejto otázky nás vedú viaceré skutočnosti, na ktoré dlhodobo upozorňujeme. Najvypuklejšie problémy z dlhoročnej školskej praxe dokumentujú, že mnohé dobre mienené zámery sa reálne nenaplnili, ale naopak, zriaďovateľom, školám a školským zariadeniam doteraz spôsobujú značné, niekedy až existenčné problémy v aplikačnej praxi, ktoré sa výrazne prejavili počas pandémie i následných kríz, napr. finančná až existenčná nestabilita prehlbujúca sa v krízových situáciách, neprehľadnosť a neefektívnosť finančných tokov smerujúcich do školského systému, či nerovný prístup k školám a školským zariadeniam z pohľadu financovania (dvojkoľajnosť):

- **Ohrozenie kvality vzdelávania z dôvodu nepostačujúcich financií pre školy a školské zariadenia**
Suma vyčlenená v štátnom rozpočte pre oblasť školstva je dlhodobo nízka. Školy a školské zariadenia neustále bojujú s nedostatkom finančných prostriedkov, čo ich často limituje v modernizácii, rozvoji a zvyšovaní kvality poskytovaných služieb. Pre dôstojné fungovanie škôl a ich kontinuálny rast je nutné zvýšiť celkový objem finančných prostriedkov pre školstvo ako celok.

¹ Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2020-2024:

- *“Ďalším cieľom Vlády SR je zjednotiť riadenie, financovanie a správu školstva tak, aby bola rešpektovaná autonómia zriaďovateľov cirkevných škôl v zmysle platných zmlúv medzi štátom a cirkvami a tiež zriaďovateľov súkromných škôl a školských zariadení, ktoré naplňajú ústavný rámec práva na vzdelávanie.”* str. 72.
- *“Vláda SR zväzi zjednotenie financovania škôl a školských zariadení pod ministerstvom školstva a bude priamo výkonom prenesených kompetencií financovať vzdelávanie vo všetkých typoch a druhoch škôl cez zriaďovateľov. Vláda SR vyvinie úsilie na základe princípu rovného financovania každého dieťaťa a žiaka bez ohľadu na zriaďovateľa školy a školského zariadenia.”* str. 73.

Dostupné na: https://www.vlada.gov.sk/share/uvsvr/pvvsr_2020-2024.pdf

- **Neprehľadné viaczdrojové financovanie**

Financovanie školského systému je nejednotné a zahŕňa množstvo zdrojov - od stabilných príjmov zo štátneho rozpočtu cez nestabilné podielové dane až po financovanie cez projektové výzvy na dobu určitú a pre limitované cieľové skupiny. Namiesto dlhodobého predvídateľného systémového riešenia sme svedkami čoraz väčšej neprehľadnosti a rozdrobenosti domácich i zahraničných zdrojov, z ktorých viaceré sú nenáročovatelné a s nejasnou budúcnosťou (napr. zamestnávanie asistentov vždy len na obdobie projektu a pod.).

- **Výška normatívo na jednotlivé študijné a učebné odbory**

ktorými sa financuje jedna zložka školského systému (prenesené kompetencie) je nepostačujúca. Jej rast nekopíruje ani výšku inflácie. Samotné normatívy navyše nie vždy zohľadňujú reálnu výšku nákladov na jedného žiaka, príkladom čoho je jednotný normatív pre žiaka základnej školy aj žiaka 1.-4. ročníka osemročného gymnázia. Pritom len personálna náročnosť je v prípade osemročného gymnázia vyššia už len z dôvodu rozdielnosti v základných úväzkoch učiteľov základnej a strednej školy.

- **Rozdielny prístup k zamestnancom toho istého rezortu (odmeny a pod.)**

58 % zamestnancov škôl je financovaných cez prenesené kompetencie a má priebežne pokryté odmeny i zvyšovanie plátov (dohodovacie konania), ale 42% zamestnancov škôl a školských zariadení je financovaných cez originálne kompetencie a musí na tieto (štátom dohodnuté) zmeny hľadať financie vo vlastných zdrojoch. Anomália pokračuje až na úroveň konkrétnych školských subjektov, kedy odmena učiteľa ZŠ je finančne pokrytá štátom, no na vychovávateľa v tej istej škole už štát nemyslí, pričom sa vyplatenia odmien vzťahuje rovnako na oboch zamestnancov.

- **Personálna poddimenzovanosť a nedostatok kvalifikovaných učiteľov**

Školy bojujú s nedostatkom pedagogických a odborných zamestnancov, ktorý sa z roka na rok prehľbuje. Vekový priemer PZ a OZ je žalostne vysoký a nové sily do rezortu prichádzajú len veľmi neochotne. Nízke platy zamestnancov a pracovné podmienky ich od pedagogickej práce odrádzajú. Vysokoškolsky vzdelaní odborníci za svoju prácu nie sú dostatočne ocenení a morálne oceňovaní, či duševné uspokojenie z učiteľského povolania, zdá sa, v čase kríz nestačia.

- **Kapitačný princíp a určovanie plánu výkonov**

Systém financovania "na žiaka" je v súčasnosti filozoficky najspravodlivejší a uplatňuje sa aj na stredných školách, kde je však umelo limitovaný určovaním najvyššieho počtu žiakov 1. ročníkov v stredných školách. Ak majú školy fungovať len z normatívo na počet žiakov, no súčasne im je počet žiakov "zhora" jednosmerne limitovaný, ide o dva protichodné princípy, ktoré pre školy často znamenajú existenčné ohrozenie školy.

- **Rozdielny prístup pri rozdeľovaní prostriedkov z EÚ**

Zdroje EÚ zakladajú ďalšiu nerovnosť medzi zriaďovateľmi, školami i školskými zariadeniami v závislosti od zriaďovateľa i územia, na ktorom sa nachádzajú. Sú častokrát (pre nás neuchopiteľne) limitované s priamym dôsledkom pre konkrétny typ zriaďovateľa (napr. kraj o financie požiadať nemôže, obec môže), niektoré kraje sú vylúčené aj z výziev, ktoré by mali na danom území opodstatnenie (napr. dobudovanie MŠ v BSK, čo bolo schválené až dodatočne).

Školy a školské zariadenia financované hlavne z podielových daní neustále čelia finančnej nestabilite i ťažko riešiteľným situáciám, ktoré vysoko presahujú ich kapacitné, personálne a finančné možnosti riešenia. V správe škôl a školských zariadení sa výrazne prekračuje únosná miera povinností a zodpovedností mikromanažmentu

školy, ktorým čelí. Výsledkom je pretrvávajúce až existenčné ohrozenie ich činnosti, ktoré výrazne deformuje bezproblémovú funkčnosť tejto časti školského systému.

Je nevyhnutné už teraz na najvyšších úrovniach štátu a vlády SR a na výsostne odbornej úrovni systémovo riešiť otázku správy a financovania celého školského systému s dôrazom na jeho zjednotenie a zabezpečenie finančnej a procesuálnej stability.

Vážený pán minister,

od začiatku decentralizácie až doposiaľ nebola za účasti všetkých zúčastnených strán² vykonaná žiadna podrobná dopadová štúdia v oblasti regionálneho školstva, ktorá by analyzovala, vyhodnocovala, revidovala účinky fiškálnej decentralizácie v školskej praxi a nastavovala trvalo udržateľný model financovania odolný voči krízam.

Naše organizácie Vám ponúkajú podporu i dlhoročné skúsenosti našich expertov v spoločnom odbornom dialógu pri analýze súčasného stavu, nastavovaní zmien s cieľom systémovej zmeny nastavenia financovania a odstránenia všetkých problémov vyplývajúcich z nejednotného financovania takmer polovice nášho školského systému.

S pozdravom

- **PhDr. Marián Damankoš, PhD.**, prezident Asociácie evanjelických škôl Slovenska, riaditel@esspo.sk
- **RNDr. Jozef Škorupa**, prezident Asociácie riaditeľov štátnych gymnázií, arsgsr@gmail.com
- **Mgr. art. Eva Ohradánová, ArtD.**, prezidentka Asociácie súkromných škôl a školských zariadení, statutar@sukromneskoly.sk
- **Ing. Felix Dömény**, prezident Asociácie stredných odborných škôl Slovenska, domeny@fajnorka.sk
- **RNDr. Pavel Sadloň**, prezident Zväzu školských asociácií a združení SR, pavel.sadlon@gympls.sk
- **Mgr. Daniel Masarovič**, prezident Združenia katolíckych škôl Slovenska, prezident@zkss.sk
- **Mgr. Eva Horníková**, prezidentka Združenia základných škôl Slovenska, eva.hornikova@zskarlova61.sk

² K dispozícii je dostupná analýza ZMOS z pohľadu obcí: Autorský kolektív: Výkon a financovanie originálnych kompetencií, ZMOS, Bratislava 2020. Dostupné na internete:

https://nmodmus.zmos.sk/download_file_f.php?id=1406364